

Factsheet Discriminatie en seksuele gerichtheid 2019

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

FACTSHEET DISCRIMINATIE EN SEKSUELE GERICHTHEID

Homoseksualiteit en bisexualiteit

Homoseksualiteit is de benaming voor een seksuele voorkeur voor mensen van hetzelfde geslacht ('homos' is Grieks voor 'gelijk' en 'sexus' Latijn voor 'geslacht'). Een man die op mannen valt, wordt homoseksueel of homo genoemd. Een vrouw die op vrouwen valt, wordt lesbisch of lesbienne genoemd. De term homo of homoseksueel wordt soms ook gebruikt om vrouwen die op vrouwen vallen mee te benoemen. Daarnaast zijn er ook mensen die op mannen en op vrouwen vallen. Zij worden biseksueel genoemd. Homo- of bisexualiteit kan zich op verschillende manieren uiten: in gedrag, gevoelens of identiteit. Het is belangrijk om dit onderscheid te maken: want niet iedereen die homoseksuele gevoelens heeft, heeft ook homoseksueel contact (gedrag), en/of noemt zichzelf homoseksueel (identiteit). Ook is het mogelijk dat iemand homoseksueel contact heeft, zonder homoseksuele gevoelens te hebben.

Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen worden ook wel aangeduid met de afkorting lhb's of lht-personen, waar de l staat voor lesbische vrouwen, de h voor homoseksuele mannen en de b voor biseksuelen. Vaak wordt daar nog de t van transgender aan toegevoegd: lhbt. In deze factsheet wordt echter alleen ingegaan op discriminatie van lhb-personen (er is een aparte factsheet over transgenderpersonen). Voorts wordt vaak aan de afkorting lhbt de i van interseksepersonen toegevoegd. In Nederland voelt zo'n 4% tot 6% zich in mindere of meerdere mate aangetrokken tot seksegenoten en kan daardoor worden gezien als lesbisch, homoseksueel of biseksueel (lhb) (Kuyper, 2016). Lhb-personen worden geconfronteerd met diverse vormen van discriminatie alleen op grond van hun homo- of bisexualiteit (de juridische term daarvoor is 'seksuele gerichtheid'). Het kan daarbij gaan om geweldsdelicten, pesterijen in de buurt, in het onderwijs of op de werkvloer, of uitgescholden worden op straat.

Bescherming tegen discriminatie

De Nederlandse wetgeving beschermt homoseksuele mannen, lesbische vrouwen en biseksuele mannen en vrouwen tegen ongelijke behandeling alleen vanwege het feit dat zij een andere seksuele gerichtheid hebben. Sinds 1994 is in Nederland de Algemene Wet gelijke behandeling (AWGB) van kracht. Deze wet biedt bescherming aan mensen die gediscrimineerd worden op onder meer de grond seksuele gerichtheid. De AWGB geldt voor de volgende terreinen:

- Arbeid (bijvoorbeeld bij werving en selectie, arbeidsbemiddeling, ontslag en omgang op de werkvloer);
- Goederen en diensten (bijvoorbeeld bij wonen, gezondheidszorg, onderwijs, financiële dienstverlening, sporten en uitgaan);
- Het vrije beroep (bijvoorbeeld freelancers en zelfstandig ondernemers, zoals makelaars, artsen en architecten);
- Lidmaatschap vakbond of vereniging van beroepsgenoten (personen die belemmerd worden om lid te worden van een vakbond of een vereniging van beroepsgenoten kunnen hierop een beroep doen);

Op 1 juli 2015 is de zogenaamde 'enkele-feitconstructie' uit de Algemene wet gelijk behandeling (AWGB) verdwenen (College voor de Rechten van de Mens, 2015). De enkele feitconstructie hield in dat organisaties met een godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag aan hun personeel functie-eisen mogen stellen die gerelateerd zijn aan de grondslag. Een christelijke school mag niet een leerkracht weigeren of ontslaan vanwege het enkele feit dat zij homoseksueel is bijvoorbeeld.

Dat kan alleen als er 'bijkomende omstandigheden' zijn. De enkele feit-constructie veroorzaakte veel misverstanden op en zorgde voor veel discussie. De frase 'bijkomende omstandigheden' suggereerde dat ontslag van een leerkracht door een christelijke school wel mogelijk was. Dit was niet het geval. Door de enkele feit-constructie te schrappen is de wet verduidelijkt. Met de wetwijziging blijft er wel een uitzondering bestaan voor bijvoorbeeld bijzondere scholen, zodat zij leraren kunnen selecteren op basis van hun godsdienstige overtuiging. Scholen mogen daarbij alleen onderscheid maken op godsdienst en niet op andere gronden zoals homo- of bisexualiteit.

Het strafrecht biedt bescherming tegen bedreiging en geweld. Artikelen 137c tot en met 137f van het Wetboek van Strafrecht benoemen hetero- of homoseksuele gerichtheid als grond voor bescherming tegen belediging of het aanzetten tot haat of discriminatie. Artikel 429quater van het wetboek van strafrecht verbiedt discriminatie op grond van hetero- of homoseksuele gerichtheid uitoefening bij uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf.

In de Europese Unie biedt de Richtlijn 2000/78/EG bescherming tegen discriminatie op grond godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid op het werk. Op mondiaal niveau wordt seksuele gerichtheid niet als een discriminatiegrond erkend. Om hieraan iets te doen zijn in 2006 de Yogyakarta Beginselen opgesteld: uitgangspunten voor de toepassing van de internationale wetten voor de mensenrechten met betrekking tot seksuele gerichtheid of oriëntatie en transeksualiteit (www.yogyakartaprinciples.org, 2007). Omdat de beginselen geen verdrag zijn, hebben zij geen rechtsgeldigheid. Wel worden de beginselen door mensenrechtenorganisaties en activisten ingezet om de situatie van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen wereldwijd te verbeteren.

De maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit

Diverse onderzoeken hebben de maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit in Nederland in kaart gebracht. Dit gebeurt aan de hand van enquêteonderzoek gehouden onder de hele bevolking. Uit een overzichtsonderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat slechts een kleine groep Nederlanders (6% van de bevolking) negatief staat tegenover lesbische vrouwen, homomannen en biseksuelen (Kuyper, 2018). In de afgelopen tien jaar is de Nederlandse bevolking steeds positiever gaan denken over homo- en bisexualiteit. Het percentage met een positieve opvatting is gestegen van 53% in 2007 tot 74% in 2017, terwijl het percentage met een negatieve houding in dezelfde periode daalde van 15% naar 6% (Kuyper, 2018). Deze positieve houding is een stuk minder als men daadwerkelijk met homoseksueel gedrag geconfronteerd wordt. Tegenover homoseksuele uitingen is men minder tolerant dan tegenover heteroseksuele uitingen: 29% van de ondervraagden zegt het aanstootgevend te vinden om twee mannen zoenend op straat te zien, terwijl 11% daar moeite mee heeft als het om een man en een vrouw gaat (Kuyper, 2018). Hoe mensen denken over homo- en bisexualiteit hangt samen met hun geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit, religie en politieke voorkeur. Groepen die beduidend negatiever denken dan de algemene Nederlandse bevolking, zijn mensen die religieus zijn en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond maar ook onder hen heeft de meerderheid een positieve houding. En ook onder deze groepen is men afgelopen tien jaar steeds positiever gaan denken over homo- en bisexualiteit (Kuyper, 2018). De maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit is dus groot. Echter, tegenover homoseksueel gedrag is men duidelijk minder toleranter dan tegenover heteroseksueel gedrag.

Gevoelens en ervaringen van onveiligheid en discriminatie

Ook al scoren inwoners van Nederland relatief hoog wat betreft de maatschappelijke acceptatie

van homoseksualiteit in onderzoeken: homoseksuele mannen en lesbische vrouwen voelen zich duidelijk onveiliger dan heteroseksuele mannen en vrouwen. Zo voelt 36,3% van de homoseksuele mannen zich wel eens onveilig, tegenover 25,1% van de heteroseksuele mannen (CBS, 2018). Het verschil bij vrouwen is geringer: 45,1% van de lesbische of homoseksuele vrouwen voelt zich wel eens onveilig tegen 45% van de heteroseksuele vrouwen. Ook ervaren lhb-personen minder sociale cohesie in de buurt, voelen vaker onveilig op straat en krijgen ze vaker dan heteroseksuele personen te maken met respectloos gedrag (van bv. bekenden of personeel van bedrijven) en diverse vormen van cyberpesten (Van Beusekom & Kuypers, 2018).

In 2014 publiceerde het Sociaal en Cultureel Planbureau een onderzoek naar discriminatie-ervaringen (Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014). Voor dit onderzoek vulden 12.000 inwoners van Nederland een enquête in. Uit dit onderzoek blijkt dat 42% van de homoseksuele mannen en 39% van de lesbische vrouwen in het jaar dat vooraf ging aan het onderzoek tenminste één discriminatie-ervaring heeft gehad. Het gaat dan vooral om negatieve bejegening; uitgescholden of nageroepen worden op straat of in het verkeer en in de woonomgeving worden gepest.

Discriminatie-ervaringen of de angst gediscrimineerd of niet geaccepteerd te worden, kunnen ervoor zorgen dat lhb-personen niet voor hun seksuele gerichtheid uitkomen. Zo geeft een panelonderzoek van het televisieprogramma EenVandaag aan dat 61% van de ondervraagde lhbtj-personen het een probleem vindt om in Nederland open te zijn over je geaardheid (Kamphuis, 2019). Intolerantie in de praktijk zorgt ervoor dat veel lhbtj-personen terughoudend zijn op straat. Zo voelt 58% zich niet vrij om hand in hand te lopen met een partner. Daarnaast voelt 63 procent van hen zich niet vrij om een kus op de mond te geven in het openbaar

Onveiligheidsgevoelens, ervaringen met discriminatie en het verhullen van de seksuele gerichtheid zorgen voor gemiddeld meer stress onder lhb-personen dan onder heteroseksuelen. Deze vorm van stress wordt ook wel minority stress of minderheidsstress genoemd.

Meldingen van discriminatie

Discriminatie-ervaringen kunnen worden gemeld bij een antidiscriminatievoorziening (adv), maar uit onderzoek weten we dat gemiddeld slechts een op de acht discriminatie-ervaringen ergens wordt gemeld (Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014). In 2017 ging 4% van de meldingen bij adv's over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (Walz, Van Bon & Fiere, 2019). Dat waren 193 meldingen in totaal. In 2017 waren er dat 195 (of 4% van het totaal). Afgelopen jaren schommelt het aantal meldingen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid zo tussen de 4% en 8%.

De politie registreerde in het jaar 2018 847 discriminatie-incidenten op grond van seksuele gerichtheid (Walz, Van Bon & Fiere, 2019). Dat is 25% van het totale aantal geregistreerde discriminatie-incidenten. In 2017 werden er door de politie 954 discriminatie-incidenten op grond van seksuele gerichtheid geregistreerd (25% van het totaal). Deze incidenten betreffen belediging, uitsluiting, bedreiging en mishandeling. Het kan ook gaan om zeer geweldadige incidenten. Zulke incidenten duiden erop dat homoseksualiteit niet zo geaccepteerd is als blijkt uit opinieonderzoeken. Een vermoedelijk groot (maar onbekend) deel van de geregistreerde incidenten in deze categorie gaat over het gebruik van het woord 'homo' als algemeen scheldwoord.

Het totaal aantal verzoeken om een oordeel over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid bij het College voor de Rechten van de Mens is vrij klein. Het College voor de Rechten van de Mens

ontving in 2018 6 verzoeken om een oordeel over discriminatie op deze grond, 1% van het totaal aantal verzoeken. In 2017 waren het er ook 6 (*College voor de Rechten van de Mens, 2019*).

Onderwijs en de woonomgeving

Er zijn twee maatschappelijke terreinen die de laatste jaren extra maatschappelijke aandacht trekken als het gaat om de acceptatie van homoseksualiteit: het onderwijs en de woonomgeving.

In het onderwijs staat een aanzienlijk deel van de leerlingen afwijzend tegenover homoseksueel gedrag. Zo vindt ongeveer 31% van de tien leerlingen het vies als twee jongens met elkaar zoenen (12% van de leerlingen basisonderwijs en 8% van de leerlingen voortgezet onderwijs vindt het vies als het om een jongen en een meisje gaat). Als twee meisjes zoenen, wordt dat vies gevonden door 29% van de leerlingen basisonderwijs en 19% van de leerlingen voortgezet onderwijs (*Kuyper, 2018*). LHB-scholieren worden gemiddeld vaker gepest. Het percentage scholieren dat wekelijks wordt gepest, ligt met 16% vier keer zo hoog als onder heteroseksuele leerlingen (4%) (*Kuyper, 2016*). De verhoogde niveaus van pesten onder LHB-scholieren verklaren deels waarom ze meer psychosomatische, emotionele en gedragsproblemen hebben. Zelfdoding komt onder lhb-jongeren meer voor dan onder heteroseksuele jongeren. De voornaamste risicofactor voor suïcidaliteit onder lhb-jongeren is dat zij gepest worden op school vanwege hun seksuele gerichtheid. In 2012 werd het verplicht voor alle scholen om voorlichting te geven over respectvol omgaan met seksuele diversiteit. Daaronder valt onder meer de bevordering van tolerantie en acceptatie van homoseksualiteit en lhb's. In een onderzoeksrapport concludeert de Inspectie van het onderwijs dat de grote meerderheid van de scholen voldoet aan hun wettelijke opdracht om voorlichting te geven over respectvol omgaan met seksuele diversiteit (*Inspectie van het Onderwijs, 2016*). Voor wat betreft de kwaliteit van het onderwijs constateert de Inspectie dat het onderwijs gericht op omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit vaak incidenteel van karakter is, weinig doelgericht en afhankelijk van de leraar. Een recent onderzoek van de Amerikaanse Columbia University i.s.m. COC Nederland wijst dat lhbt-leerlingen het zwaar hebben (*Pizmony-Levy, 2018*). Uit het onderzoek blijkt dat op middelbare scholen veel negatieve dingen over homo's worden gezegd, zowel door leerlingen als docenten (79,9% resp. 46,4% van de leerlingen die negatieve dingen hoorden). Lhbt-scholieren hebben daar veel last van (57,6%), maar docenten treden er volgens de leerlingen die het meemaken zelden adequaat tegen op (43,6% van de lhb-leerlingen werd het afgelopen jaar uitgescholden wegens hun seksuele oriëntatie. Ook kreeg een forse groep lhbt-scholieren het afgelopen jaar te maken met licht (13,4%) of zwaar (6,4%) geweld wegens hun seksuele oriëntatie of gender expressie (7,7% resp. 2,7%). De meeste leerlingen (61,8%) die dat meemaken, melden dit bij het schoolpersoneel, maar slechts weinig van hen vinden dat daar adequaat op gereageerd wordt (37,8%). Uit het onderzoek wordt ook duidelijk hoe de situatie voor lhbt-personen op school kan worden verbeterd. Zo gaat het véél beter op scholen met ondersteunende docenten, een Gender and Sexuality Alliance (GSA) en goede aandacht voor lhbt-acceptatie in de les.

Uit de Veiligheidsmonitor 2017 van het Centraal Bureau voor de Statistiek komt naar voren dat homoseksuelen en lesbiennes zich in de eigen buurt duidelijk onveiliger voelen dan heteroseksuele mannen en vrouwen (*CBS, 2018*). Een onderzoek naar zulke incidenten in de buurt wijst op de spanning tussen enerzijds het (vaak moeilijk juridisch bewijsbare) discriminatoire karakter van het geweld en het streven naar een leefbare oplossing. In veel gevallen leidt het geweld uiteindelijk tot de verhuizing van de slachtoffers (*Witte, Moors & Van Bon, 2014*).

Beleid overheid

De Nederlandse voert een beleid voor de emancipatie van lhb-personen. De meest recente emancipatienota van de landelijke overheid is uitgekomen in het voorjaar van 2018 (*Minister van OCW, 2018*). In deze nota getiteld "Principes in praktijk" staat hoe de regering in de kabinetsperiode 2018-2021 de emancipatie-principes op het gebied van gendergelijkheid en lhbt-emancipatie in de dagelijkse praktijk wil terugzien. De nota richt zich zowel op de emancipatie van vrouwen als de emancipatie van lhbt-personen. De nota focust onder meer op het verbeteren van de sociale veiligheid en de acceptatie van lhbt-personen. Ook streeft de nota naar een betere representatie van vrouwen en lhbt-personen in de media en meer ruimte voor genderdiversiteit bij kinderen en jongeren. Op 2 april 2019 sturen de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Justitie en Veiligheid het "Actieplan Veiligheid LHBTI" aan de Tweede Kamer (*Minister van OCW / Minister van J&V, 2019*). Dit actieplan beschrijft welke maatregelen het kabinet heeft genomen en de komende jaren zal nemen om de veiligheid te bevorderen van lhbt-personen. Het bevat nauwelijks nieuw beleid en is een vooral een opsomming van al bestaand beleid.

Een groot aantal gemeenten voert een lhbt-emancipatiebeleid. Op 12 oktober 2018 hebben 53 gemeenten de intentieverklaring 'Regenboogsteden' ondertekend met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ondertekend (*Movisie, 2018*). Hierin verklaren zij gezamenlijk de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van lhbt's te verbeteren in hun gemeente. De intentieverklaring geldt voor de periode van 2019 tot en met 2022 en is een vervolg op afspraken die het ministerie tijdens de vorige kabinetsperiode maakte met gemeente.

Wat kan je doen als je als lhb'er wordt gediscrimineerd?

Uitgescholden op straat? Gepest door de burens? Collega's op je werk die nare dingen tegen je zeggen, omdat je homoseksueel bent? De kans is groot dat het om een verboden onderscheid gaat. Kom in actie!

Meld het bij RADAR. We kijken samen wat we kunnen doen om je situatie te verbeteren. Bijvoorbeeld een gesprek met je werkgever. Of aangifte doen bij de politie. Of een klacht indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Ook als je geen stappen wilt ondernemen is het belangrijk om je ervaring te melden. Dankzij je melding kunnen wij ongelijke behandeling in kaart brengen, voorkomen en bestrijden.

Zie voor meer informatie:

- Het COC Nederland is een vereniging die sinds 1946 opkomt voor de emancipatie en belangen van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (lhbt-personen). [Website COC Nederland](#).
- Een Gender and Sexuality Alliance, oftewel een GSA, is een groep van homo- en heteroleerlingen die acties op touw zet in het voortgezet onderwijs om scholen veiliger te maken voor lhbt-leerlingen. [Website GSA](#).
- Bij de politie kun je aangifte doen van discriminatie. De politie heeft een speciale webpagina over discriminatie. [Website](#). Roze in blauw is het netwerk binnen de Nederlandse politie dat de belangen van homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders vertegenwoordigt. [Website](#).

EEN KLACHT OVER DISCRIMINATIE MELDEN OF ADVIES VRAGEN?

RADAR is op verschillende manieren te bereiken:

Telefonisch: Via het landelijke telefoonnummer 0900- 2354 354 (10 ct/pm)

Website: Via de website www.radar.nl, middels de knop 'discriminatie melden'

Email: Stuur een email naar info@radar.nl

App: Download de gratis 'Meld Discriminatie Nu' app. Verkrijgbaar in Play Store en iOS

Afspraak: Maak een afspraak op een van onze kantoren in: Tilburg (013-8200212), Den Bosch (073-7440118), Eindhoven (040-2491444) of Rotterdam (010-4113911)

Schriftelijk: Postbus 1812, 3000 BV Rotterdam

Zie de website www.discriminatie.nl voor de antidiscriminatievoorziening van uw gemeente.

Bronvermelding

Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document.](#)

Beusekom, G. van & Kuyper, L. (2018). *Lhbt-monitor 2018 : De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document.](#)

CBS (2018). *Veiligheidsmonitor 2017*. Den Haag / Heerlen: Centraal bureau voor de Statistiek (CBS). [Volledig document.](#)

College voor de Rechten van de Mens (2015). 'Afschaffing van de enkele feit-constructie', Webpagina, 1 juli 2015. [Webpagina.](#)

College voor de Rechten van de Mens (2019). *Monitor Discriminatiezaken 2018.Tabellen*. Utrecht: College voor de Rechten van de Mens. [Volledig document.](#)

Inspectie van het Onderwijs (2016). *Omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit : Een beschrijving van het onderwijsaanbod van scholen*. Utrecht : Inspectie van het Onderwijs. [Volledig document.](#)

Kamphuis, L. (2019). *LHBTI+ Acceptatie en pride Amsterdam*. 1V Opiniepanel Rapport. Hilversum: Avrotros. [Volledig document.](#)

Kuyper, L. (2016). *LHBT-monitor 2016 : Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document.](#)

Kuyper, L. (2018). *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document.](#)

Minister van OCW (2018). *Principes in praktijk : Emancipatienota 2018-2021*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. [Volledig document.](#)

Minister van OCW / Minister van J&V (2019). *Actieplan Veiligheid LHBTI*. Den Haag : Min. Van OCW / Min. Van J&V. [Volledig document](#).

Movisie (2018), '53 steden tekenen intentieverklaring Regenboogbeleid', Artikel, 16 Oktober 2018. Volledig document.

Pizmony-Levy, O. (2018). *The 2018 Dutch National School Climate Survey Report. Research Report*. New York: Teachers College, Columbia University. [Volledig document](#).

Walz, G., Van Bon, S. & Fiere, B. (2019) *Discriminatiecijfers in 2018: Een rapport over registraties van meldingen van discriminatie in Nederland*. Rotterdam/ Den Haag: Art.1/ Nationale Politie. [Volledige document](#)

Witte, R., Moors, H., & Van Bon, S. (2014). *Gestreden als Don Quichot tegen windmolens : Onderzoek naar geweld tegen burgers vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit in hun directe woonomgeving*. Tilburg : Lokaal Centraal. [Volledig document](#).

www.yogyakartaprinciples.org (2007). *Yogyakarta Principles. Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity*. [Engelstalige officiële versie](#).

RADAR

November 2019 (eerdere versies: december 2018, november 2017, november 2016 ; november 2014)